

Boda Miklós

Itáliából Itáliába

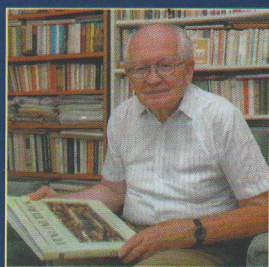
Püspökök, professzorok, poéták

Irodalom- és művelődéstörténeti tanulmányok

*Miklós Lacinak
és kedves családjának
barátsággal
Boda Miklós
(mondanám: Boda)*

Boda Miklós
Itáliából Itáliába

Püspökök, professzorok, poéták

A budapesti magyar-könyvtár szakos bölcsész diploma kézhez vétele, 1961 után a Pécsi Egyetemi Könyvtár volt az első, a Baranya Megyei Könyvtár az utolsó munkahelyem.

Tudományos érdeklődésem szempontjából meghatározónak bizonyult az Egyetemi Könyvtár történeti gyűjteménye (az egykori püspöki könyvár), a Megyei Könyvtárban pedig az inspiráló együttlét Csorba Győzővel, Tüskés Tiborral és számos kiváló kollégával. Nagy ajándék volt számomra, hogy meghívott előadóként taníthattam az egyetemi Olasz Intézetben Pécsen, Budapesten pedig az MTA Irodalomtudományi Intézet fogadott be külsősként. Nem utolsósorban ennek köszönhetem, hogy két alkalommal is ösztöndíjas kutató lehettem Olaszországban, a Római Magyar Akadémia lakójaként. Ekkori, kivált ország-ismereti tapasztalataimat igyekeztem mindmáig megosztani másokkal is. Korántsem véletlen, hogy e tanulmánykötet huszonnégy „stációjában” valamiképpen jelen van Itália, az értékekben gazdag s egyszersmind értékremsítő Olaszország.

A szerző

Könyvemről

A kötet huszonnégyszáz tanulmány-igényű írást ad közre az elmúlt másfél évtized terméséből, a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány értő gondozásában. Miként a kötet alcíme (*Püspökök, professzorok, poéták*) jelzi, olyan kiváló egyházi személyekről is olvashatunk a könyvben, mint az Itáliából hazánkba érkezett, s talán a Mecsek alján is megfordult Szent Gellért püspök, a középkori pécsi egyetem alapításának időszakában tevékenykedő Neszmélyi Miklós püspök s utóda, az „egyetemalapító”, külföldi professzorok „importálásán” is fáradozó Vilmos püspök, valamint – immár a 18. századból – a „könyvtáralapító” Klimó (Klimo) György pécsi püspök. S hogy ki ne maradjon a sorból: III. János pécsi püspök, ismertebb nevén Janus Pannonius. Őt a könyvünkben szereplő költők és irodalmárok „névsorában” is említenünk kell, a költő és hadvezér Zrínyi Miklós, a Madách-leszármazott Balogh Károly, a legújabb korból pedig Csorba Győző és Tüskés Tibor társaságában. A könyv további szereplői: Luigi Ferdinando Marsigli, olasz hadmérnök Buda török alóli felszabadításának korából; a „zseniális őrült” Kalmár György, aki a pécsi püspöki könyvtárban is „letette névjegyét”; a püspöki könyvtár tudós munkatársa, Koller József; a kiegyezés után Aradról Pécsre költözött hivatalnok és kiváló festő Vizkelety Imre; az Erzsébet Tudományegyetem olasz intézetének alapító professzora, Koltay-Kastner Jenő, s nem utolsósorban a Mecsekszabolcsról indult Arató Pál, a római Gregoriana Egyetem munkatársa. Könyvünk Nagy Imre irodalomtörténész, professor emeritus imponáló művének bemutatásával zárul, melyben püspökök, professzorok és poéták egyaránt szerepelnek.

Röviden magamról: Zala megyei pedagógus családból származom. Bölcsész diplomám birtokában Budapestről Pécsre költöztem, itt alapítottam családot. Első munkahelyem (1961-től) a Pécsi Egyetemi Könyvtár volt, az utolsó (2003-ig) a Baranya Megyei Könyvtár, a mai Csorba Győző Könyvtár. Meghívott előadóként tanítottam a pécsi egyetem Olasz Intézetében, külső munkatársa vagyok ma is a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének, Budapesten. Ösztöndíjas kutatóként a Római Magyar Akadémia lakója lehettem két alkalommal, közel fél évre. Ekkori, kivált ország-ismereti tapasztalataimat, élményeim az elmúlt három évtized során igyekeztem megosztani másokkal is, mindenekelőtt kollégákkal, hozzátartozókkal és barátokkal. Erről tanúskodnak a 2-3 évente szervezett itáliai utazások, melyek hozzájárultak mindenkori témaválasztásomhoz is. Korántsem véletlen, hogy a jelen kötet főcíme: „Itáliából Itáliába”.

A szerző

nem kérte fel a könyvtárvezetés a tudományos programban való közreműködésére, holott egyik legproduktívabb közreműködője volt mind az egyetemalapítási, mind pedig a Janus Pannonius-évfordulónak. Természetesen dolgozott felkérés nélkül is, amint ezt országos szakfolyóiratokban közzétett korábbi és újabb írásai bizonyítják.¹⁶ Nem tettem le a lantot én sem, miután 1975-ben megváltam az Egyetemi Könyvtártól, hisz „kívülállóként” publikáltam olyan írásokat, melyek nem jöhettek volna létre Klimó és a Klimó-könyvtár nélkül.¹⁷

Köszönöm Pohánka Évának, az Egyetemi Könyvtár osztályvezetőjének, hogy lehetőséget adott a lassan feledésbe merülő emlékek felidézésére. Legyen köszönetem szerény jele az 1974-ben született Klimó-köszöntő, az eredetihez képest néhány aprócska korrekcióval.

Klimó-köszöntő

*Míg Bécs és Róma egymást túllicitálva vitatták,
hogy a nagyvilágban melyikük viselje a kalapot,
Te gazdaszszemmel néztél szét a török-látta határban,
és cselekedtél, amíg ehhez idő és tér adatott.*

*Gyerekszobád nem volt, tanultságod is csak hazai,
de egy sereg megtanulhatatlannal felvértezve
élni tudtál a lehetőséggel, mit a Kegyelem
oly megérdemelten helyezett elédbe.*

*Bölcs jobbágyivadék, tudva tudtad,
a hit, a tudás, nemcsak a hatalom számít,
megteremtetted a semmiből egyházmegyéd
harangtornyos, iskolapados plébániáit.*

*Tudós könyvek fölé hajolva értőn
csillagdaról, univerzitásról álmodoztál,
kincses könyvtárad tanúttja ma is,
álmaiddal nem a senki földjén hadakoztál.*

*Hogy műveddel egyszer majd beérkezel,
Gyümölcsöltő, hinned kellett ezt is.
Örüljünk hát együtt a találkozásnak
Georgius Klimo, Episcopus Quinqueecclesiensis.*

¹⁶ Petrovich Ede: Ismeretlen adatok a pécsi Egyetemi Könyvtár történetéhez. *Magyar Könyvszemle*, 1967. 1., 40–43.; Uő: A 200 éves Klimó-könyvtár történetéhez. *Magyar Könyvszemle*, 1974. 3–4., 315–325.

¹⁷ Boda Miklós: A Trident-előtti egyházvédő irodalom jelentős képviselőjének műve Oláh Miklós könyvtárában. *Magyar Könyvszemle*, 1975. 1., 59–61.; Uő: Kalmár György ismeretlen verse a pécsi Klimó-gyűjteményben. In Barátné Hajdu Ágnes szerk.: *Fülöp Géza emlékkönyv*. Budapest, ELTE BTK Könyvtártudományi és Informatikai Tanszék, 1999., 59–63.

Tartalom

A nagyobbik Szent Gellért-legenda vitatott pécsi epizódja	5
A középkori pécsi egyetem alapításának előzményeiről	12
Jubileumtól jubileumig. Pécs középkori egyeteme az elmúlt fél évszázad írásainak tükrében	20
„Jubileum 600”. Előzmények, események, értékelések	22
Ásott és írott egyetemtörténet az ezredfordulóig	27
Irány a „Jubileum 650”	36
A feladó: Johannes Pannonius Ferrarából Matteo de' Pasti és a Guarino-érem	41
Janus Pannonius pécsi püspök és Jacopo Ammannati bíboros levélváltása az 1460-as évekből	49
Janus Pannonius Várad-verséről	55
Búcsú a búcsúverstől? Janus Pannonius, Giovanni di Castro és a tímso	62
Márki Sándor és Janus Pannonius Hiányzik hat sor az elfelejtett Búcsúvers-fordításból	70
Márki Sándor Janus Pannoniusról	71
Márki Sándor Janus Pannonius-fordításai	73
Márki Sándor búcsúvers-fordításáról	76
Handó György könyvtáráról egy pécsi emléktábla ürügyén	80
Adriai tengernek Syrenaia, Anno M.DC.LI	89
A jelmondatok	91
A címlapok	93
A szirének	97
A „tudomány és a fegyverek embere”, Luigi Ferdinando Marsigli (1658–1730)	99

Adalék 1738-ból Kalmár György világnyelv-tervezetének ismeretéhez	107
Bejegyzések és más megkülönböztető jegyek a pécsi püspöki könyvtár egyes köteteiben	113
A Pécsi Egyetemi Könyvtár jubileuma (1774–1974)	120
Előzmények	122
Események, rendezvények	125
Koller József Itáliája	128
Egy sokoldalú pécsi személyiség	135
Az Erzsébet Tudományegyetem könyvtára Balogh Károly (1879–1944) irodalomtörténész és műfordító életében	151
Az italianista Koltay-Kastner Jenő (1892–1985) visszaemlékezése olaszországi hadifogságára	163
Egy italianista visszaemlékezése itáliai hadifogságára	166
Arató Pál S. I. (1914–1993), a Pontificia Universitas Gregoriana bibliográfusa az egyháztörténeti tudományosság szolgálatában	176
Csorba Győző Itáliája	181
Könyvtári beszélgetések	182
Az első Itália-élmény	184
Emlékek ébresztése két évtized múltán	188
Beszélgetés a költészetről	191
Postscriptum	195
Gazdag és gazdagító életmű Tüskés Tibor. Válogatott bibliográfia	
Összeállította Tüskés Anna	196
Tüskés Tibor visszatekintése könyvtáros éveire	201
Szemtől szembe Tüskés Tibor emlékével	206
Nagy Imre: Öttorony. A pécsi irodalmi műveltség a kezdetektől a huszadik századig	212
Könyvemről (A szerző)	221

Megjelenik a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány kiadásában,
a Pannónia Könyvek Szerkesztősége gondozásában.

Felelős kiadó: Molnár G. Judit.

Felelős sorozatszerkesztő és a könyv szerkesztője: dr. Szirtes Gábor.

Nyomdai előkészítés: Jakab Attila.

A szöveggondozásban közreműködött:

Kiss Zoltán

Kisszabóné Trapl Ivett

A borító Boda Miklós fotójának felhasználásával készült:

Könyvek kútja, Róma, Palazzo della Sapienza.

A könyvben szereplő fotókat, metszeteket, dokumentumokat
a szerző bocsátotta a kiadó rendelkezésére.

Készült a Molnár Nyomdában, Pécsen, 2020-ban.

Felelős vezető: Molnár Csaba.

Terjedelem: 14 B/5 (20 A/5) ív

ISSN 0237 4277

ISBN 978-615-5553-66-0

ISBN 978 615 5553 68 4

*

A kiadó könyvei kedvezményesen megvásárolhatóak és megrendelhetők:

7621 Pécs, Váradi Antal u. 11., T/F.: 72/213-379, 516-866,

info@propannonia.hu, www.propannonia.hu